

۱. مقدمات برهان باید یقینی و مطابق با واقع باشند اما مقدمات جدل باید مسلّم و مقبول طرفین باشند و مطابقت با واقع در آنها شرط نیست
۲. جدل همواره به دو شخص متخصص قائم است ولی اقامه برهان گاه برای خود شخص صورت می‌گیرد ۳. برهان تنها به صورت قیاسی تألیف می‌شود بر خلاف جدل که به شکل استقراء و تمثیل نیز می‌آید ۴. برهان در هر مسأله‌ای واحد است و هر دو طرف نمی‌توانند آن را اقامه کنند بر خلاف جدل.

۵. پنج مورد از اموری را بنویسید که مراعات آنها برای خطیب در رابطه با «حال الفاظ» سزاوار است. ۳۴۸

۱. قواعد و آداب زبان را به درستی بداند ۲. الفاظ از جهت معانی صحیح و صادق باشد ۳. روش بیان الفاظ رکیک نباشد ۴. الفاظ وافی به معانیشان باشد بدون زیادی و کمی ۵. الفاظ در ایجاز و اطناب معتدل و متناسب باشند ۶. در الفاظ از ابهام و ابهام و احتمال بیشتر از یک معنی اجتناب شود ۷. الفاظ مشتمل بر محسنات بدیع و استعارات و مجازات و تشبیهات باشد ۸. الفاظ از الفاظ غریب و وحشی و غیر رایج خالی باشند ۹. جمله، موزون و مزدوج باشند ۱۰. الفاظی خالی از حشو باشد.

۶. دو مورد از اغراض صحیح مغالطه را نام برده بیان کنید هر موردی اصطلاحاً چه نامیده می‌شود؟ ۳۶۷

۱. آزمایش معرفت غیر که «امتحان» نامیده می‌شود. ۲. راندن و عاجز کردن کسی که بر باطل بوده و بر باطل بودنش مصرّ باشد که «عناد» نامیده می‌شود.

۷. «علل اربعه» را نام ببرید و با مثال تعریف کنید. ۲۸۳

۱. علت فاعلی: علتی که منشأ پیدایش معلول باشد، مثل: بنا برای ساختن ساختمان ۲. علت مادی یا عنصری: علتی که زمینه پیدایش معلول است و در ضمن آن باقی می‌ماند، مثل: مصالح ساختمان ۳. علت صوری: صورت و فعلیتی که در ماده پدید می‌آید و منشأ آثار جدیدی در آن می‌گردد، مثل نقشه ساختمان ۴. علت غائی: هدف و انگیزه‌ای که فاعل را به انجام دادن کار وادار می‌کند، مثل: سکونت برای ساختمان.

* ثم لا يخفى أنّه ليس كلّ ما يسمّى مشهوراً هو من مبادئ الجدل ... و تنقسم المشهورات الى ثلاثة أقسام: المشهورات الحقيقية، المشهورات الظاهرية، الشبيهة بالمشهورات. ۳۰۱

۸. أ. هر کدام از اقسام «مشهورات» را تعریف کنید. و بنویسید جمله «انصر اخاك ظالماً أو مظلوماً» از کدام قسم است؟

- مشهورات حقیقی: مشهوراتی که شهرت آنها بعد از تعقیب و تأمل زائل نمی‌شود. مشهورات ظاهری: مشهوراتی که شهرت آنها بعد از تعقیب و تأمل زائل می‌شود. شبیه به مشهورات: مشهوراتی که شهرت آنها به سبب یک امر عارضی غیر لازم حاصل می‌شود و با از بین رفتن سبب، شهرت آنها نیز زائل می‌شود. جمله فوق از مشهورات ظاهری است.

۹. «تبکیت» را تعریف کرده و اقسام آن را نام ببرید. ۳۶۵

- تبکیت به قیاسی گفته می‌شود که نتیجه آن نقض رأیی از آراء می‌باشد. اقسام: ۱. برهانی ۲. جدلی ۳. مغالطی که یا سفسطه است یا مشاغبه.